

УДК 330.1:330.8

М. М. Дудін**ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМНИЦТВА ЯК НЕОБХІДНИЙ СИСТЕМНИЙ ЗАСІБ БОРОТЬБИ З ЕКОНОМІЧНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ**

Розглянуто загальнотеоретичні питання національної безпеки, економічної безпеки держави та безпеки підприємництва в Україні.

Сутність економічної безпеки визначено як стан економіки, інститутів громадянського суспільства та влади, при якому забезпечується гарантований захист національних інтересів, соціальна спрямованість політики, достатній оборонний потенціал навіть за несприятливих умов розвитку внутрішніх і зовнішніх процесів. Зроблено висновок, що в Україні не завершено формування системи підприємницької безпеки, в якій ще відсутні важливі суб'єкти, не створена необхідна інституційна інфраструктура, несистемно діють механізми підприємницької безпеки, не виникли стійкі інформаційні процеси.

Ключові слова: економічна безпека, етап трансформації, економічні перетворення в суспільстві, соціально-економічні процеси, геополітика, системи підприємницької безпеки, механізми підприємницької безпеки.

Диверсифікація наукових пріоритетів серед проблем управління в бік проблем економічної безпеки історично і логічно пов'язана з генетикою філософських концепцій розвитку суспільних відносин.

Так, у філософії історії протягом кількох тисячоліть її розвитку утворилися три концепції «бачення» еволюції людства: регрес (від вищого стану до нижчого); прогрес (від нижчого до вищого); цикли, у яких прогрес змінюється регресом і навпаки. Донедавна у різних ідеологіях зазвичай панувала одна з них. Наприклад, індуїзм цілком ґрунтується на концепції нескінченних циклів регресу від «золотого віку» (сатья чи крита-юга) до «залізного віку» (калі-юга). В основі марксизму, навпаки, лежить ідея поступального прогресу від первісно-общинного ладу до комунізму. Тільки останнім часом зростає розуміння рівнопорядковості усіх трьох концепцій, їхньої відносності (залежно від критеріїв) і взаємозв'язку.

Поняття прогресу, регресу і циклів не єдині, на основі яких описуються закономірності розвитку людства. Досить конструктивно слід визначити і концепцію «норма-патологія» (стосовно соціальних процесів).

Протягом десятиків тисячоліть існування роду людського ті чи інші баланси – а іноді й усі разом – періодично порушувалися, потім відновлювалися на новому рівні та в іншій якості. Як тільки баланс чи система балансів порушується, нормальна ситуація переходить у проблемну, що характеризується наявністю визначеного протиріччя, розривом між належним і суцим, бажаним і дійсним. Однак саме по собі «назрівання» – теж у відомому сенсі норма, оскільки зовсім безпроблемного стану суспільства практично не

буває, а «майже безпроблемне» свідчить лише про крайній ступінь стагнації, коли відсутні якісь стимули не тільки для розвитку взагалі, але навіть для простого функціонування. У цьому значенні назрівання проблеми відіграє важливу конструктивну роль. Необхідно лише швидше усвідомити проблему і знайти оптимальне її вирішення. Іншими словами, потрібно якнайшвидше перевести проблемну ситуацію в нормальну, розуміючи при цьому, що відразу виникнуть нові проблеми, які знову необхідно буде вирішувати, у чому і полягає головне завдання управління соціальними процесами.

Подолання глибинних кризових явищ в економіці об'єктивно пов'язане з піднесенням новітньої функції державного управління безпеки, яке все більше повинно брати на себе обов'язки головного суб'єкта подолання гострих суспільних протиріч конфліктів, загроз у системі економічних відносин.

У другій половині ХХ ст. інтерес до теорії суспільного конфлікту значно зріс, а дослідження були сконцентровані на розробці теоретичних і методичних основ вирішення конфліктів. З'явилися серйозні ознаки дестабілізації наявної суспільної системи, постало питання про її адекватність і необхідність перетворень.

З точки зору З. С. Варналія, Д. Д. Буркальцевої, О. С. Сасенка, конфлікт – іманентний соціальному, а отже і економічному, буттю стан розвитку. Кожне суспільство має родову ознаку, потенціал конфліктності і водночас – потенціал безпеки. Ці параметри економічної системи обернено залежні. Як немає суспільства без суперечностей, конфліктів, так немає і суспільства, яке не наділене певним рівнем безпеки. Інакше це суспільство перестало б існувати. Чим нижчий рівень конфліктності в суспільстві, тим вищий за інших рівних умов рівень економічної безпеки і тим активніше та адекватніше система зможе нейтралізувати зовнішні загрози. Отже, економічна безпека детермінована конфліктним потенціалом [1, с. 38–40].

Аналіз економічної безпеки з використанням конфліктологічної теорії передбачає: розгляд суті економічної безпеки як багаторівневого явища, в основі якого лежать незадоволені базові потреби економічних суб'єктів і пов'язані з ними суперечності в інтересах, цінностях, цілях; розуміння конфлікту між економічними суб'єктами як явища, що послаблює захисні механізми економіки, а отже, знижує рівень її безпеки; акцентування уваги на аналізі джерел виникнення конфліктів та їх вирішенні, а не на частковому врегулюванні; пошук глибинної причини, джерела виникнення внутрішньосистемних загроз у відносинах власності на засоби виробництва, оскільки форми інтересів детерміновані основними виробничими відносинами; враховування у процесі розв'язання конфліктів результату не тільки у короткостроковому, а й у довгостроковому періоді з метою виключення джерела виникнення конфліктів як генератора небезпеки в майбутньому; наявність набору інструментів,

способів, альтернативних дій у діяльності з розв'язання конфліктів, а отже – наявність ризику.

Відповідно до запропонованого методологічного підходу економічна безпека визначається З. С. Варналієм, Д. Д. Буркальцевою, О. С. Саєнко як сукупність форм і методів узгодження різних інтересів суб'єктів економіки, що дозволяє вирішувати конфлікти з найменшими витратами та з використанням найменш руйнівного для економіки способу [1, с. 41].

Економічна безпека розглядається як категорія відтворення, що не завжди враховується в науковому аналізі і дещо звужує зміст цього поняття. Розгляд економічної безпеки під таким кутом зору має декілька аспектів. По-перше, підвищення рівня економічної безпеки слід оцінювати не як отримання разового результату, а як відтворювальний ефект, підсумок функціонування суспільного виробництва, що поєднує поточні та перспективні, внутрішні й зовнішні інтереси. По-друге, основою і фундаментом економічної безпеки є суспільне відтворення, а тому економічна безпека як іманентна властивість національного господарства проходить усі фази відтворювального процесу (виробництва, розподілу, обміну, споживання). По-третє, здатність суспільства здійснювати відтворення економічної безпеки є найважливішою умовою самозбереження та виживання економічної системи.

Отже, економічна безпека – це складне полісистемне явище, генезис і розвиток якого обумовлені об'єктивною необхідністю забезпечувати відтворення національної економіки в умовах внутрішніх і зовнішніх загроз та небезпек. До предмета економічної науки економічна безпека включається, по-перше, як категорія, що виражає економічні відносини та виявляється через поняття інтересу; по-друге, як категорія, властива усім соціально-економічним системам; по-третє, як форма вияву функціонування національної економіки; по-четверте, як іманентна функціональна властивість економічної системи [1, с. 42].

Попередній системний аналіз питань формування підприємницької безпеки в умовах тінізації економіки України дозволив сформулювати стратегічну гіпотезу щодо предмета аналізу – наявність об'єктивних, глибоких, системних тінізаційних протиріч між державою і ординарними суб'єктами підприємницької діяльності, що є причиною кризи сучасного підприємництва в Україні, та необхідність її обмеження та подолання.

Одним із головних завдань регулювання сучасної економіки, підвищення рівня управління нею в умовах перманентно зростаючої нестабільності та необхідності своєчасного і випереджаючого реагування на неї є підтримання такого стану національної економіки, її макроекономічної рівноваги при обраних показниках економічних перетворень у суспільстві, який дозволяє зберігати стійкість до

внутрішніх та зовнішніх загроз і здатний задовольнити потреби особи, підприємницького сектора, держави, суспільства. Загрози їм походять від зростаючої асиметрії у соціально-економічних процесах та їх руйнації.

У зв'язку з цим протягом кінця XX – початку XXI ст. серед загальносистемних категорій особливе місце посідали категорії безпеки та національної безпеки.

Небезпека – об'єктивно існуюча можливість негативного впливу на соціальний організм, внаслідок якого йому може бути завдано суттєвої шкоди, що призведе до втрати здатності відтворювати свою соціально-економічну симетрію й тотожність, надати своєму розвитку небажаної динаміки або параметрів (характер, темпи, форми і таке інше) [2, с. 9]. На підставі узагальнення існуючих думок [2, с. 9] до джерел небезпеки слід віднести умови та фактори, що мають певний потенціал ворожих намірів, шкідливих властивостей, деструктивних дій. За своєю генезою вони мають природне, техногенне та соціальне походження.

Безпека соціально-економічних систем, на нашу думку, виступає як наслідок подальшого розвитку відносин управління, наповнення їх функцій новим розширеним змістом, передусім, функцій регулювання та контролю. Саме на стику цих функцій виникає нова функція управління – забезпечення безпеки соціально-економічних систем, яка значною мірою інтегрує в собі певний розвиток змісту цих функцій [3, с. 31–108].

Безпека як наслідок управлінської діяльності з усунення загроз має складну, множинну предметність: в одному з аспектів це здатність системи попереджувати заподіяння можливої шкоди інтересам особи, суспільства і держави, в іншому – вияв стану захищеності їх інтересів, у третьому – вияв системи заходів, механізмів безпеки.

Діяльність із забезпечення безпеки має горизонтальний та вертикальний виміри, які складаються із взаємопов'язаних і взаємообумовлених рівнів. Так, до горизонтального виміру цієї діяльності слід віднести діяльність із забезпечення безпеки особи, підприємства, регіону, держави, суспільства, міжнародної спільноти. До вертикального виміру належить забезпечення політичної, військової, економічної, інформаційної, науково-технічної безпеки тощо.

Основною складовою теорії безпеки є геополітична наука. Це наука, що вивчає закономірності розвитку процесів, їх принципи щодо окремих держав, макрорегіонів, світу в цілому з урахуванням системного впливу політичних, економічних, військових, екологічних, етичних, релігійних, демографічних, географічних, техногенних та інших факторів [2, с. 11]. Як наука геополітика на сьогодні виконує інтегруючу та консолідуючу функцію щодо розвитку такої науки, як загальна теорія безпеки, що перебуває у стані формування, а також економіки, соціології, екології, військової справи,

кримінології тощо, наповнюючи їх новим змістом, розширюючи інваріанти їх розвитку. Відповідно до видів небезпеки, просторово-географічних видів взаємодії окремих соціальних систем потрібно розрізняти такі відносно самостійні геополітичні рівні безпеки: міжнародна глобальна безпека, міжнародна регіональна безпека, національна безпека. Остання, у свою чергу, поділяється на державну, локальну (регіональну) і приватну (особи, підприємства). Стосовно змістового наповнення міжнародної та національної безпеки розрізняють такі їх види: політична, економічна, військова, екологічна, правова, соціальна, інформаційна, технологічна, демографічна тощо.

Відповідно до Концепції національної безпеки України від 16 січня 1997 р. національна безпека як стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства та держави від внутрішніх і зовнішніх загроз є доконечною умовою збереження та примноження духовних і матеріальних цінностей [4].

На думку В. К. Сенчагова, національна безпека – це захищеність життєво важливих інтересів громадян, суспільства та держави, а також національних цінностей і способу життя від широкого спектра зовнішніх та внутрішніх загроз, різних за своєю природою (політичних, військових, економічних, інформаційних, екологічних та ін.) [5, с. 7].

Таким чином, національна безпека безпосередньо пов'язана із захистом системи головних національних інтересів країни. На кожному конкретно-історичному етапі її розвитку для забезпечення національної безпеки потрібне використання особливих методів і засобів, застосування специфічних механізмів та існування відповідної системи спеціальних органів держави.

Вперше на політичному рівні поняття «національна безпека» було вжите у 1904 р. у Посланні президента США Теодора Рузвельта Конгресу США, в якому він обґрунтував необхідність використання військової сили у зоні майбутнього Панамського каналу для забезпечення інтересів національної безпеки країни. Потрібно відзначити ту особливу увагу, яку традиційно приділяють американські урядові аналітичні центри докладній розробці і впровадженню тієї чи іншої доктрини національної безпеки.

Сутність доктрини національної безпеки та основних критеріїв її ефективності має сенс розглянути на прикладі розробки концепції так званої «комплексної національної сили», яка здійснювалася на замовлення національного управління економічного планування Японії [6, с. 406]. Так, індекс «комплексної національної сили» складається з трьох агрегованих складових. Центральне місце серед показників «комплексної національної сили» має показник «здатність робити внесок у міжнародну спільноту». Він характеризує адміністративно-економічний, науково-технологічний та

політико-дипломатичний потенціал ініціювання розробки, впровадження та забезпечення міжнародних соціально-економічних проєктів розвитку та підтримки економічного зростання.

Інший агрегований показник «комплексної національної сили» – «здатність до виживання» у кризових та екстремальних міжнародних умовах.

Третя складова інтегрованого показника національної безпеки – спроможність (потенціал) держави застосовувати силовий тиск на інші держави – потенційних носіїв національної загрози (військова сила, стратегічні матеріали, технологія, дипломатичні засоби). Сьогодні на передній план серед факторів силового тиску вийшли технології (у тому числі економічні, фінансові).

Показник індексу «комплексної національної сили» розраховується як середньозважена трьох названих часткових агрегованих показників.

Однією з найважливіших складових національної безпеки є економічна безпека.

Економічна безпека, на думку авторів монографічного дослідження «Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення» [7, с. 8], у найбільш загальному вигляді являє собою такий стан національної економіки, яка дозволяє зберігати стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз і здатний задовольнити потреби особи, сім'ї, суспільства, держави.

Більш розгорнуто, конкретизовану дефініцію поняття «економічна безпека» дають автори монографічного дослідження «Экономическая безопасность: Производство – Финансы – Банки» [8, с. 12]. Сутність економічної безпеки вони визначають як такий стан економіки та інститутів влади, при якому забезпечені гарантований захист національних інтересів, соціальна направленість політики, достатній оборонний потенціал навіть за несприятливих умов розвитку внутрішніх і зовнішніх процесів. Економічна безпека – це не тільки захищеність національних інтересів, але й готовність і здатність інститутів влади створювати механізми реалізації та захисту національних інтересів розвитку вітчизняної економіки, підтримки соціально-політичної стабільності.

Як і у випадку із загальною дефініцією поняття «національна безпека», на нашу думку, необхідно розрізняти такі рівні економічної безпеки: міжнародна (глобальна та регіональна), національна, локальна (регіональна або галузева всередині країни) і приватна (підприємства та особи) [2, с. 28].

У процесі аналізу економічної безпеки вирізняються передусім три важливі складові: економічна незалежність, що означає насамперед можливість самоідентифікації економічних інтересів держави, здійснення державного контролю над національними ресурсами, спроможність використовувати національні конкурентні

переваги для забезпечення рівноправної участі у міжнародній торгівлі; стійкість і стабільність національної економіки, що передбачає міцність і надійність усіх елементів економічної системи, захист усіх форм власності, створення гарантій для ефективної підприємницької діяльності, стримування дестабілізуючих факторів; здатність до саморозвитку і прогресу, тобто спроможність самостійно реалізовувати і захищати національні економічні інтереси, здійснювати постійну модернізацію виробництва, ефективну інвестиційну та інноваційну політику, розвивати інтелектуальний і трудовий потенціал країни.

Для розуміння сутності економічної безпеки важливо усвідомити її зв'язок із поняттями «розвиток» і «стійкість». Розвиток – один з компонентів економічної безпеки. Якщо економіка не розвивається, то в неї різко скорочуються можливості виживання, опірність і пристосовність до внутрішніх і зовнішніх загроз. Сстійкість і безпека – найважливіші характеристики економіки як єдиної системи. Їх не слід протиставляти, кожна по-своєму характеризує стан економіки. Сстійкість економіки відбиває міцність і надійність її елементів, вертикальних, горизонтальних та інших зв'язків усередині системи, здатність витримувати внутрішні й зовнішні навантаження. Безпека – це стан об'єкта у системі його зв'язків з погляду здатності до виживання та розвитку в умовах внутрішніх і зовнішніх загроз, а також дії непередбачених і важкопрогнозованих факторів.

Таким чином, сутність економічної безпеки можна визначити як стан економіки, інститутів громадянського суспільства та влади, при якому забезпечуються гарантований захист національних інтересів, соціальна спрямованість політики, достатній оборонний потенціал навіть за несприятливих умов розвитку внутрішніх і зовнішніх процесів. Інакше кажучи, економічна безпека – це не тільки захищеність національних інтересів, а й готовність і здатність інститутів громадянського суспільства та влади створювати і реалізовувати механізми захисту національних інтересів розвитку вітчизняної економіки, підтримки соціально-політичної стабільності суспільства.

Сутність економічної безпеки реалізується у системі критеріїв і показників. Критерій економічної безпеки – оцінка стану економіки з погляду найважливіших процесів, що відбуваються сутність економічної безпеки.

Сутність економічної безпеки виявляється і конкретизується через систему її часткових видів – систему забезпечення економічної безпеки, які більшою чи меншою мірою мають економічну складову. До них слід віднести і демографічну, екологічну, військову, політичну, соціальну, кримінальну, підприємницьку, фінансово-грошову, кредитну, бюджетну, енергетичну, ресурсну, цінову тощо [9, с. 111–289].

Тобто для будь-якого окремо взятого виду національної безпеки інші його види виступають як забезпечувальні фактори.

На нашу думку, економічну безпеку підприємництва слід розглядати як певну інституційну структуру (систему), що забезпечує необхідний рівень протидії загрозам кризи підприємництва, як процес (послідовність) системних кроків суб'єктів безпеки щодо досягнення задовільного рівня протидії загрозам підприємницькому сектору, як стан системи регулювання, за якого гарантовано захищені життєво важливі інтереси суб'єктів підприємницької діяльності від внутрішніх і зовнішніх загроз.

Спостерігається взаємозв'язок між рівнем економічної безпеки підприємництва та національною соціальною і економічною безпекою. Належний рівень розвитку та безпеки підприємництва є невід'ємним елементом ринкової системи господарювання та відповідає важливій меті економічних реформ у державі – створенню ефективної конкурентоспроможної економіки, яка забезпечує високу якість життя населення та є однією з найважливіших умов економічної та соціальної безпеки країни. У свою чергу від ефективності заходів системи державного регулювання підприємницької діяльності залежить формування умов, необхідних для активізації підприємництва в країні.

Аналіз функціонуючої нині в Україні системи національної підприємницької безпеки дозволяє зробити **висновок** про те, що вона перебуває ще у стані формування системної зрілості, цілісності ще не набула. Так, у механізмах функціонування органів підприємницької безпеки значною мірою відсутні визначальні суб'єкти – недержавні (громадські) організації, відсутні розвинуті підсистеми державних та недержавних моніторингових служб, аналітичних центрів, не створена необхідного рівня (для системної якості) розвитку інфраструктура, яка на даному етапі позбавлена відповідного законодавчо-нормативного, інституційного, інформаційного, фінансового, матеріально-технічного наповнення. Механізми підприємницької безпеки діють переважно у ручному режимі, виконуючи ті чи інші оперативні функції на вимогу разових доручень керівництва країни. Між окремими ланками підприємницької безпеки, які ще не функціонують навіть як парасистема, відсутній чи ледь спрацьовує механізм спорадичної взаємодії, не виникають стійкі інформаційні процеси. І, нарешті, не визначено орган, який займається системною розбудовою підприємницької безпеки, як і не поставлене завдання на таку розбудову.

Необхідність невідкладних заходів щодо завершення формування системи підприємницької безпеки пов'язана із загальними закономірностями трансформаційних процесів у нових незалежних країнах, які стикаються з цілою системою важких за соціально-економічними наслідками зовнішніх і внутрішніх загроз, ефе-

ктивна протидія яким і саме виживання молодих держав можливе лише за умов стрибкоподібного підвищення їх ефективності – ефективності державного управління, насамперед їхніх функцій безпеки. Необхідний рівень ефективності цих держав виступає не наслідком, як у розвинутих країнах, надбудовою над ефективною функціонуючою економікою, а базисом розбудови такої економіки. Лише у разі виконання цих умов національна економіка може забезпечити швидке економічне зростання і обмеження рівня негативних наслідків трансформації у глобалізованих світогосподарських процесах.

Список використаних джерел: 1. Варналій З. С. Економічна безпека України: проблеми та пріоритети зміцнення / З. С. Варналій, Д. Д. Буркальцева, О. С. Саєнко. – Київ : Знання України, 2011. – 299 с. 2. Основы экономической безопасности (государство, регион, предприятие, личность) : учеб.-практ. пособие / Рос. экон. акад. им. Г. В. Плеханова ; под ред. Е. А. Олейникова. – М. : Бизнес-школа «Интел-Синтез», 1997. – 279 с. 3. Киллен К. Вопросы управления / К. Киллен. – М. : Экономика, 1981. – 200 с. 4. Про Концепцію (основи державної політики) національної безпеки України : постанова Верховної Ради України від 16.01.1997 № 3/97-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3/97-вр>. 5. Сенчагов В. К. Экономическая безопасность: геополитика, глобализация, самосохранение и развитие / В. К. Сенчагов ; Ин-т экономики РАН. – М. : Финстатинформ, 2002. – 128 с. 6. Японская экономика в преддверии XXI века (Становление конкурентного корпоративно-государственного капитализма) / Брагинский С. В., Зайцев В. К., Певзнер Я. А., Рамзес В. Б ; Ин-т МЭ и МО АН СССР. – М. : Наука, 1991. – 407 с. 7. Шлемко В. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення : монографія / В. Шлемко, І. Бінько. – Київ : НІСД, 1997. – 144 с. – (Серія «Нац. безпека» ; Вип. 2). 8. Экономическая безопасность: Производство – Финансы – Банки / под ред. В. К. Сенчагова. – М. : Финстатинформ, 1998. – 621 с. 9. Мунтіян В. І. Економічна безпека України : монографія / В. І. Мунтіян. – Київ : КВІЦ, 1999. – 462 с. 10. Економічна політика та економічна безпека [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://cc.bingj.com/cache.aspx?q=соціально-економічних+проектів+розвитку%2c+підтримки+економічного+зростання"&d=4608501263433933&mkt=en-ww&setlang=ru-RU&w=QtYVlvtOlwvtAXTG6C8YO7btO_C-JzJ](http://cc.bingj.com/cache.aspx?q=соціально-економічних+проектів+розвитку%2c+підтримки+економічного+зростання). – Назва з екрана.

Надійшла до редколегії 06.06.2014

Дудин М. М. Экономическая безопасность предпринимательства как необходимое системное средство борьбы с экономической преступностью

Рассмотрены общетеоретические вопросы национальной безопасности, экономической безопасности государства и безопасности предпринимательства в Украине.

Сущность экономической безопасности определена как такое состояние экономики, институтов гражданского общества и власти, при котором обеспечивается гарантированная защита национальных интересов, социальная направленность политики, достаточный оборотный потенциал даже при неблагоприятных условиях развития внутренних и внешних процессов. Сделан вывод, что в Украине еще не завершено формирование системы предпринимательской безопасности, в которой до сих пор отсутствуют важные субъекты, не создана необходимая институциональная инфраструктура, несистемно действуют механизмы предпринимательской безопасности, не возникли стойкие информационные процессы.

Ключевые слова: экономическая безопасность, этап трансформации, экономические преобразования в обществе, социально-экономические процессы, геополитика, системы предпринимательской безопасности, механизмы предпринимательской безопасности.

Dudin M. M. Entrepreneurship economic security as a necessary system means of combating economic crime

Economic security is a complex polisystem phenomenon, the genesis and development of which are caused by an objective need to provide the national economy reproduction in internal and external threat and danger situation. An extremely important task at present Ukrainian economic system transformation is to carry out a weighted policy of entrepreneurship economic security.

One of the main objectives of the modern economy regulation is to improve management level in the permanently increasing instability and react in time for maintaining the national economy condition and its macroeconomic balance in selected indicators of economic transformation in a society that allows you to keep the stability of the internal and external threat. It is able to satisfy the needs of individuals, business sector, state and society. Socio-economic processes and their destruction can be the threat of it.

A key component of the theory of security is the science - geopolitics, studying the patterns of processes development, their principles for individual countries, regions and the world as a whole, taking into account system effects of political, economic, military, environmental, ethical, religious, demographic, geographic, technological and other factors.

A safety of socio-economic system acts as a result of further development of management relations, filling their functions with new features of expanded content, primarily by regulation and control. It is the intersection of these functions, where a new control function appears. It is the security of social and economic systems that largely integrates a certain content development of these functions.

The need for urgent measures to create entrepreneurship security system is connected with the general transformation processes regularities in new independent countries which face the system of socio-economic impact of internal and external threats. It is possible for young states to have an effective response to them only to increase their efficiency – the efficiency of public administration, especially their security functions.

Keywords: economic security, transformation phase, economic transformation in society, socio-economic processes, geopolitics, business security systems, entrepreneurship security mechanisms.

УДК 343.2/.7(477):341

О. О. Житний

ПРИНЦИПИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ ЯК ЗНАРЯДДА КООРДИНАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНИХ І МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ ЗАСОБІВ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ ТА ЗАХИСТУ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ (ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ)

Розглянуто фундаментальні зв'язки кримінального права України з міжнародно-правовою системою та відображеними у ній ідеями захисту прав і свобод людини. Доведено зумовленість цими ідеями змісту принципів кримінального права. У дослідженні застосовано діалектичний, порівняльно-правовий метод, системно-структурний аналіз. Актуальність роботи обумовлена її спрямованістю на встановлення характеру впливу міжнародного права, його принципів і норм на основі сучасного кримінального права України. Наведено аргументи на користь позитивного висновку про визнання міжнародної нормативної системи джерелом для принципів кримінального права України. Отримані результати мають сприяти еволюції вітчизняної кримінально-правової доктрини і практики кримінально-правової охорони.

Ключові слова: кримінальне право України, принципи кримінального права, ідеологія кримінального права, міжнародне право, взаємодія.

Економічні та соціально-політичні перетворення, які впродовж останніх десятиліть визначили орієнтири розбудови України як демократичної та правової держави, відобразились на світоглядних засадах усієї вітчизняної правової системи та її окремих галузей. Зокрема, помітно посилився вплив на сучасне кримінальне право держави з боку міжнародно-правової системи. Загальновизнані принципи й норми міжнародного права було визнано законодавцем основою галузевого закону, тобто Кримінального кодексу України (далі – КК). Аналіз міжнародно-правового контексту розвитку кримінального права України дозволяє побачити, що положення міжнародної правової системи відображаються не лише у практично-прикладній та нормотворчій сферах функціонування кримінального права держави, а й впливають на правосвідомість суб'єктів, які створюють кримінальні закони (представників законодавчої влади), застосовують їх (службових осіб правоохоронних і судових органів), забезпечують розвиток вітчизняної кримінально-правової доктрини (науковців-теоретиків).

Проголошення Україною незалежності, її вступ до Ради Європи, членство в Організації Об'єднаних Націй та у багатьох інших між-

© Житний О. О., 2014